

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

**Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného
na děti**

Anna Kubná

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Anna Kubná

Provoz a ekonomika

Název práce

Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného na děti

Název anglicky

Economic and social impact of non-payment of alimony

Cíle práce

Cílem práce bude zjistit vývoj a příčiny neplacení výživného na děti za delší časové období, teoreticky možné a praxí využívané způsoby řešení porušování, ekonomické a sociální dopady neplacení výživného. Konkretizovat nedostatky zjištěné v právní úpravě a praxi, dále navrhnout opatření k jejich eliminaci.

Metodika

- soustředit právní předpisy a odbornou literaturu ke zkoumanému problému
- konzultace s vedoucím práce
- prostudování teoretické části práce a její zhodnocení
- získání konkrétních materiálů
- vyhodnocení získaných údajů
- sumarizace výsledků a zkoumání a jejich vyhodnocení

Doporučený rozsah práce

30 – 40 listů

Klíčová slova

rodina, děti, rodiče, vyživovací povinnost, výživné, ekonomická situace, potřeby dětí, sociální dávky, trest, dluh, zaměstnání

Doporučené zdroje informací

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnosti po rekodifikaci. Praha: Leges, 2014. Počet stran 168. ISBN 978-80-7502-023-9

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

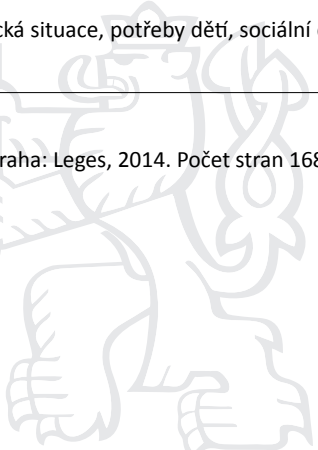
Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Milan Uhlík, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 7. 11. 2018

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 09. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného na děti" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.11.2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Milanovi Uhlíkovi, CSc. za odborné vedení mé práce, cenné rady a vstřícný přístup během konzultací. Dále bych ráda poděkovala mé rodině a kamarádům za rady a pomoc po celou dobu studia.

Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného na děti

Abstrakt

Neplacení výživného a následné dopady jsou velmi aktuální témata. Ačkoliv se výživné týká několika skupin, tato práce se zaměřuje na výživné dětem. Cílem práce je zjistit vývoj a příčiny neplacení výživného na děti za delší časové období a teoreticky možné a praxí využívané způsoby řešení neplnění vyživovací povinnosti. Důležitou součástí práce je kromě popsání příčin neplacení výživného popsání následných dopadů. Ty jsou popsány z hlediska ekonomického, které pociťují spíše rodiče, a z hlediska sociálního, které ovlivňuje samotné děti. Obě tato hlediska spolu velmi úzce souvisí. Dále pak jsou konkretizovány nedostatky zjištěné v právní úpravě a praxi a autorka navrhne opatření k jejich eliminaci. Součástí práce je kvantitativní výzkum. Prostřednictvím on-line formuláře bylo zjištěno, jak neúplným rodinám pomáhají sociální dávky, jestli jsou samoživitelé s vyšší výživného spokojeni nebo zda sami respondenti vidí v systému hrazení výživného nějaké chyby. Výzkum proběhl v rámci celé republiky, především však v Moravskoslezském kraji. Z výzkumu vyplynulo, že z velké většiny odpovídaly ženy, což souvisí se svěřováním dětí do péče spíše matek než otců. Téměř z 80 % bylo výživné určeno soudně, protože se rodiče nebyli schopni nebo ochotni domluvit.

Klíčová slova: rodina, děti, rodiče, vyživovací povinnost, výživné, ekonomická situace, potřeby dětí, sociální dávky, trest, dluh, zaměstnání

Economic and social impact of non-payment of alimony

Abstract

Nonpayment of maintenance and following impacts is a very actual topic. Although the maintenance is related to the several groups, this Bachelor thesis is focused on the alimony for children. The aim of Bachelor thesis is to find out the development and the reason of nonpayment of alimony over a longer period of time, theoretically possible and practically usedways of solving of failure to pay maintenance. Important part of thesis is besides description of the reasons of nonpayment of alimony especially description of following impacts. They are described from economicall point of view which feels rather parents and from social point of view which influences the children themselves. Both points of view are very closely related. Also there are in the thesis specified insufficiencies found out in the legislation and praxisand authoress will propose measures to eliminate them. The part of the thesis is also quantitative research. Via on-line forms was investigated how social benefits help to the incomplete families, if self-breadwinners are satisfied with the value of alimony or respondents see any failures in the system of payment of alimony. The research was done in the Czech Republic, above all in the Moravian-Silesian region. The research showed that for the most part the women answered which is connected with entrusting of the children to care of the mothers than fathers. Almost in 80 % of cases was alimony determined by court because the parents was not able or was not helpful to agree.

Keywords: family, children, parents, alimental obligation, alimony, economic situation, needs of kids, doles, punishment, debt, employment

Obsah

1 Úvod	10
2 Cíl práce a metodika	11
3 Teoretická část – přehled platné právní úpravy	13
3.1 Listina základních práv a svobod.....	13
3.2 Občanský zákoník	13
3.2.1 Druhy vyživovací povinnosti.....	14
3.2.2 Výše výživného a poměry povinných osob	16
3.3 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí	18
3.4 Trestní zákoník.....	19
3.5 Zákon o státní sociální podpoře	21
3.6 Zákon o pomoci v hmotné nouzi.....	23
3.7 Zákon o životním a existenčním minimu.....	24
4 Praktická část – analýza zkoumané problematiky	26
4.1 Názor autorky práce na platnou právní úpravu	26
4.2 Příčiny neplacení výživného na děti	28
4.3 Teoreticky možné a praxí využívané způsoby řešení porušování povinnosti placení výživného na děti.....	29
4.4 Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného na děti.....	31
4.5 Vyhodnocení kvantitativního šetření	32
5 Shrnutí výsledků zkoumání a diskuze	42
6 Závěr	44
7 Přehled použitých pramenů a odborné literatury	46
8 Přílohy	49

Seznam tabulek

Tabulka 1 - výpočet výživného.....	17
Tabulka 2 - přírůstek na dítě	23
Tabulka 3 - životní a existenční minimum	25
Tabulka 4 - maximální zálohované výživné	27

Seznam grafů

Graf 1 - počet dětí	32
Graf 2 - na kolik dětí je pobíráno výživné	33
Graf 3 - výše výživného.....	33
Graf 4 - určení výživného	34

Graf 5 - spokojenost s výší výživného.....	34
Graf 6 - pravidelnost hrazení výživného.....	35
Graf 7 - ovlivnění rozpočtu.....	35
Graf 8 - finanční pomoc.....	36
Graf 9 - styk druhého rodiče s dítětem	36
Graf 10 - postup při neplacení	37
Graf 11 - sociální dávky.....	37
Graf 12 - dávky jako finanční pomoc	38
Graf 13 - pohlaví.....	39
Graf 14 - věkové rozložení	39
Graf 15 - nejvyšší dosažené vzdělání	40
Graf 16 - bydlení.....	40
Graf 17 - kraje ČR	41

Seznam příloh

Příloha 1 – Anketa	49
--------------------------	----

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Sb. – sbírka

Č. – číslo

Odst. – odstavec

ÚP – Úřad práce České republiky

Kč – koruna česká

1 Úvod

Tématem mé bakalářské práce je výživné, zejména sociální a ekonomické důsledky jeho neplacení. Toto téma je v současné době velmi aktuální, protože velké procento dětí žije v neúplných rodinách a jeden z rodičů výživné neplatí v plné výši, nebo vůbec. S touto problematikou se setkávám často nejen ve svém okolí, ale i doma, protože moje maminka pracuje jako sociální pracovník na oddělení hmotné nouze Úřadu práce ČR, kde jsou právě tyto rodiče častými klienty. Ve většině případů to jsou ženy, které zůstanou s dětmi samy a v důsledku neplacení výživného se dostanou do finančních potíží, potažmo až na hranici chudoby. Dlužník tím ubližuje především svým dětem. Na ty pak dopadají veškeré důsledky, ať už ekonomické, že nemohou chodit na zájmové kroužky, nemohou jet s třídou na výlet, nemohou chodit oblékané v novém (či značkovém) oblečení, tak i důsledky sociální, kdy jsou děti právě z výše uvedených důvodů vyčleňovány z kolektivu. Dále se ve své práci zabývám tím, jaké existují možnosti, kterými si rodiče mohou vylepšit svou finanční situaci, což jsou zejména nepojistné sociální dávky, a jaké možnosti mají samoživitelé při vymáhání výživného, případně jaké tresty za neplacení výživného může soud uložit. V současné době je velmi diskutovaným řešením tzv. zálohované výživné, kdyby za neplatiče výživné platil stát (popřípadě do dané částky doplatil) a pak by se prostřednictvím úřadů práce připojil k jeho vymáhání. Momentálně se na úrovni vlády řeší, kolik by toto zálohované výživné ukrojilo ze státního rozpočtu, jaká by byla návratnost při jeho vymáhání a jestli existuje nějaká efektivnější možnost, jak peníze od dlužníků získat.

Praktická část se pak zaměřuje na dopady neplacení v praxi. Jak se liší situace teoreticky a reálně. Prostřednictvím ankety je zkoumána reálná situace v neúplných rodinách a na základě jejího výsledku je předem stanovená hypotéza potvrzena či vyvrácena.

2 Cíl práce a metodika

Cílem práce bude zjistit vývoj a příčiny neplacení výživného na děti za delší časové období, teoreticky možné a praxí využívané způsoby řešení porušování, ekonomické a sociální dopady neplacení výživného. Dále pak konkretizovat nedostatky zjištěné v právní úpravě a praxi a navrhnout opatření k jejich eliminaci.

Tato bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části je proveden stručný souhrn a přehled platné právní úpravy v posloupnosti dle právního řádu ČR. Na prvním místě stojí Ústava a ústavní zákony. Z Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku, jsou vybrány body, které přímo souvisí s tématem této práce, tedy s ochranou dítěte, rodiny, těhotných žen a upravuje také základní práva jak dětí, tak rodičů. Na dalším stupni právního řádu jsou zákony. S ohledem na problematiku řešenou v této práci je nutné orientovat se především v občanském zákoníku v části rodinné právo, kde je problematika výživného nejen na děti rozebrána a popsána. Následovalo prostudování zákona o sociálně-právní ochraně dětí, protože právě v tomto zákonu jsou zakotvena práva dítěte a ochrana rodiny, jakožto důležitého celku pro výchovu dětí. Dalším ze zákonů je trestní zákoník, který poskytuje informace o možných trestech pro neplatiče a stanovuje, že zanedbání povinné výživy je trestný čin. Poté následuje část o nepojistných sociálních dávkách, konkrétně zákon o státní sociální podpoře a zákon o pomoci v hmotné nouzi. V obou případech jde o pomoc státu a tyto kapitoly jsou do práce zařazeny především proto, že dávky mohou být pro samoživitele velkým plusem, jedná-li se o rodinný rozpočet. Dále zákon o životním a existenčním minimu upravuje nejnižší hranici příjmů, aby mohla být zajišťována výživa a základní životní potřeby, protože až do takové situace se samoživitelé mohou dostat. Poté následuje soupis teoreticky možných způsobů, jak lze dluh na výživném vymáhat. Pro vypracování teoretické části práce jsou klíčové zákony a velmi užitečnou příručkou je kniha od Daniely Kolářové „Vyživovací povinnost po rekodifikaci“. Z informací a znalostí získaných v teoretické části se vychází při zpracování praktické části.

Praktická část je rozdělena na čtyři podkapitoly. Zabývá se především příčinami a důsledky neplacení výživného na děti. Na začátku praktické části autorka vyjádří svůj názor na platnou právní úpravu, a protože v ní vidí určité nedostatky, navrhne možná řešení a opatření. Také se zaměří na velmi diskutované téma a jedno z možných řešení, a tím je zálohované výživné. Ke zpracování této podkapitoly slouží především aktuální internetové články, ve kterých se lze dočíst nejnovější informace, a tím se lépe zorientovat

v problematice. V další podkapitole autorka shrne příčiny neplacení výživného na děti. Rozdělí je na objektivní a subjektivní a ke každé skupině uvede několik příkladů. Teoreticky možné a praxí využívané způsoby vymáhání výživného je kapitola zpracovaná na základě knihy Daniely Kovářové s pomocí webové stránky zaměřené na výživné a na to, jak ho vymáhat. V poslední podkapitole, která pracuje převážně se sekundárními informacemi, se autorka zaměří na ekonomické a sociální důsledky neplacení výživného.

Práce obsahuje kvantitativní výzkum provedený formou ankety prostřednictvím papírové formy i on-line dotazníku. Ten je vytvořen pomocí Formuláře Google a skládá se ze dvou částí. V hlavní části jsou položeny otázky přímo směřované k předmětu této práce. Druhá část je tvořena identifikačními otázkami, pomocí kterých pak lze výsledky srovnávat v rámci výsledků samotné ankety (např. podle krajů, věku respondentů či stupně dosaženého vzdělání) nebo s výsledky jiných autorů. Finální verze obsahuje 19 otázek. Nejprve byly sestavené otázky podrobeny tzv. pilotní studii, na jejímž základě došlo k úpravě otázek, aby pro respondenty byly jednoduše srozumitelné a nedocházelo k nedorozumění mezi tazatelem a tázanými. Pilotního dotazování se zúčastnilo 8 lidí. Na základě jejich připomínek byly dvě otázky zcela odstraněny z důvodu špatné formulace. U několika otázek byla změněna forma odpovědi z jediné možné na výběr několika odpovědí. Poté byla finální verze rozeslána veřejnosti. U většiny otázek respondenti vybírali jednu odpověď, u otázek č. 8 a 11 jednu nebo více odpovědí a u otázky č. 13 mohli vepsat libovolnou odpověď. Respondenti odpovídali anonymně. Vyhodnocení jednotlivých otázek je provedeno pomocí grafů v tabulkovém editoru Microsoft Excel. V práci jsou výsledky zkoumání srovnány i s výsledky jiných autorů. Sběr dat probíhal během října a listopadu 2019.

3 Teoretická část – přehled platné právní úpravy

3.1 Listina základních práv a svobod

Z právního řádu ČR vyplývá, že základním právním pramenem je Ústava ČR a ústavní zákony. Součástí ústavního pořádku je i Listina základních práv a svobod – ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., kde je v hlavě čtvrté v článku 32 zaručeno následující:

„Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.

Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.

Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.

Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.“

3.2 Občanský zákoník

Tato práce se zabývá výživným a rodinou. Právě tato oblast je řešena zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v části druhé – rodinné právo. Zabývá se rodinou, manželstvím, příbuzenstvím a různými formami péče o dítě, jako je například poručenství či opatrovnictví. Nový občanský zákoník z roku 2012 vešel v účinnost k 1.1.2014 a v části rodinné právo tak nahradil původní zákon o rodině č. 94/1963 Sb. Tento zákon se členil na 4 části: manželství, vztah mezi rodiči a dětmi, výživné a závěrečná ustanovení. Podle Řezníčka (2015) nová právní úprava oproti zákonu o rodině problematiku nezjednodušuje, ba naopak složitost ještě prohlubuje, tím že soudy mají mnohem širší prostor pro rozhodování a nemají určené jasné hranice.

Nejprve si stručně shrneme, co je vyživovací povinnost a proč je důležitá. Vyživovací povinnost je povinnost hradit nejen základní životní náklady, ale též uspokojování hmotných a kulturních potřeb. Zejména pro dítě má výživné za cíl podpořit a zajistit všestranný rozvoj po stránce fyzické, duševní a především sociální. Je to tedy vyčíslitelná hodnota (oblečení, kapesné, odpolední kroužky atd.).

Podle zákona je vyživovací povinnost uložena několika skupinám: rodičům vůči dětem a jejich dětem, manželům, předkům a potomkům navzájem, rozvedeným manželům, otci dítěte, jestliže matka není za otce provdána, registrovaným partnerům a partnerům po zrušené registraci. Pro všechny druhy výživného platí, že nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Dobré mravy nejsou žádným právním předpisem definovány. Obsah pojmu tvoří morální normy s obecným respektem k jejich dodržování.

Účastníci řízení se označují jako oprávněný/oprávněná a povinný/povinná. Oprávněná osoba požaduje vyplacení, osoba povinná je povinná částku uhradit.

§921 odst. 1

„Výživné se plní v pravidelných dávkách a je splatné vždy na měsíc dopředu, ledaže soud rozhodl jinak nebo se osoba výživou povinná dohodla s osobou oprávněnou jinak.“

§922 odst. 1

„Výživné lze přiznat jen ode dne zahájení soudního řízení; u výživného pro děti i za dobu nejdéle tři let nazpět od tohoto dne.“

3.2.1 Druhy vyživovací povinnosti

Přestože je tato práce zaměřená na výživné na děti, je potřeba shrnout i jiné druhy vyživovací povinnosti a ukázat, kde je v občanském zákoníku najdeme. Druhy vyživovací povinnosti jsou:

- a) Výživné mezi manžely - §697
- b) Příspěvek na výživu rozvedeného manžela - §760
- c) Výživné mezi ostatními příbuznými - §910
- d) Výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce - §920
- e) Vyživovací povinnost dětí vůči rodičům - §915 odst. 2
- f) Vyživovací povinnost rodičů vůči dětem - §915 odst. 1

Vyživovací povinnost rodičů vůči dětem

Hlava II – Příbuzenství a švagrovství, §915 odst. 1

„Životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů. Toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte.“ Úmluva o právech dítěte část 1, článek první považuje za dítě každou lidskou bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není dosaženo zletilosti dříve. Jedná se o příbuzného v přímé linii

v prvním stupni. Rodiči se rozumí matka a otec. Matka je žena, která dítě porodila (§775). Otec je muž, kterému je přiznáno otcovství (§776-784).

a) Vyživovací povinnost na nezletilé dítě

Vyživovací povinnost na nezletilé dítě začíná narozením dítěte a končí okamžikem, kdy je dítě schopno se uživit samo. Jak již bylo naznačeno, výživné nelze vnímat jen jako finanční částku. Rodiče by měli dítěti zajistit shodnou životní úroveň s jejich dle svých možností a poměrů. Z tohoto také vyplývá, že pro výživné není stanovena horní ani dolní hranice. Rodiče se mohou o výživném dohodnout. Tato dohoda nemusí být písemná ani jakkoli schválená soudem. Pokud spolu rodiče nežijí a jejich životní úroveň je značně rozdílná, pak má dítě právo na životní úroveň totožnou s rodičem na vyšší životní úrovni. Ale není povinností uhradit životní náklady rodiči s nižší životní úrovní, který o dítě pečuje. V opačném případě, kdy dítě žije u rodiče s nadstandardními příjmy a rodič povinný k vyplácení výživného je osoba například nezaměstnaná či v invalidním důchodu, může se stát, že soud vůbec výživné nepřizná.

b) Vyživovací povinnost na zletilé dítě

Hlava II – Příbuzenství a švagrovství, §859

„Vyživovací povinnost a právo na výživné nejsou součástí rodičovské odpovědnosti; jejich trvání nezávisí na nabytí zletilosti ani svéprávnosti.“

Protože rodiče jsou povinni živit dítě, dokud není schopno živit se samo, může vyživovací povinnost nastat i v případě, že dítě již je zletilé (dovršilo věku 18 let). Stejně tak ale povinnost může odpadnout již před 18. rokem, je-li dítě schopno se uživit samo. Pokud se rodiče nedohodnou, dítě si musí o výživné požádat samo. Ode dne svých 18. narozenin je plnoleté a nemůže za něj žádat rodič/zákonný zástupce, kterému bylo nejdříve svěřeno do péče. Před soudem stojí samo bez jakéhokoliv zastoupení zákonného zástupce či opatrovníka. Při určování výživného na zletilé dítě soud také vychází z odůvodněných potřeb dítěte a majetkových poměrů rodičů. Výživné pro zletilé dítě lze přiznat jen po návrhu, což znamená, že bez návrhu zletilého dítěte nelze zahájit soudní řízení. Zjišťování poměrů rodičů a určení nároku na výživné je poněkud složitější než u nezletilého dítěte. Rodiče často argumentují tím, že jejich potomek studuje účelově a při studiu je výdělečně činný. Je schopen se sám uživit a žádají zrušení vyživovací povinnosti. Popřípadě rodiče

žádají snížení částky, a to z důvodu brigádního přivýdělku při studiu. Příjem z brigády je ale považován za kapesné (Kovářová, 2014).

3.2.2 Výše výživného a poměry povinných osob

Hlava II – Příbuzenství a švagrovství, §913

„Pro určení rozsahu výživného jsou rozhodné odůvodněné potřeby oprávněného a jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlédnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlédne se, popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.“

Určit výši výživného není obecně jednoduché. U dítěte hraje roli jeho věk (s věkem se mění potřeby dítěte), zdravotní stav a s ním spojená omezení (například bezlepková či jiná dieta), nákup nezbytných zdravotních pomůcek (brýle, rovnátka), počet a nákladnost zájmových kroužků. Velkou roli také hraje platba školného nebo poplatky za soukromou zdravotní péči.

V roce 2010 vydalo ministerstvo spravedlnosti podpůrný soudcovský materiál – tabulku pro výpočet. Tato tabulka slouží pro výpočet výživného, ideálně pro rodinu s jedním dítětem. Při dvou dětech se vypočítá procentuální rozpětí na starší dítě a celkové výživné bude odpovídat horní hranici. Tabulka je ideálním pomocníkem nejen pro soudce či sociální pracovníky, ale i pro rodiče, kteří si orientačně mohou výši výživného předem spočítat. Pro výpočet se bere čistý příjem povinného rodiče bez jakýchkoliv dalších odečtů (náklady na domácnost, leasing, pravidelné měsíční splátky). Tabulka není pro soudce závazná a vypadá následovně (viz následující strana):

Tabulka 1 - výpočet výživného

Kategorie	Věk dítěte	Procentuální rozmezí
1.	0-5 let	11-15 %
2.	6-9 let	13-17 %
3.	10-14 let	15-19 %
4.	15-17 let	16-22 %
5.	18 a více let	19-25 %

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR (2019)

Způsob určení výše výživného

Písemná forma pro dohodu o výživném není vyžadována, rodiče se mohou dohodnout pouze ústní formou. Dohoda rodičů však platí pouze tak dlouho, dokud se poměry nezmění. U nezletilého dítěte dochází ke změnám poměrně často – s přibývajícím věkem se mění jak jeho potřeby (například na vzdělání), tak i zdravotní stav. Může nastat případ, kdy rodiče jsou schopni se domluvit, ale i přesto potřebují rozhodnutí soudu. Jde například o přiznání sociálních dávek. Soud dá přednost dohodě rodičů před soudním rozhodnutím. U soudu je dítě zastoupeno orgánem sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Jeho doporučení či schválení dohody je pro soud klíčové.

Pokud se rodiče nedohodnou, určení výživného proběhne soudní cestou. Pro správné určení výše výživného soud musí co nejpřesněji určit finanční situaci rodičů i dítěte. Nejčastěji jde o zprávy od zaměstnavatelů, popřípadě u podnikatelů o kopii daňového přiznání, dále to mohou být zprávy ze státních institucí jako například Úřad práce ČR, pokud je rodič příjemce nějaké sociální dávky. Soud také musí prověřit, zda někomu ze zúčastněných neplynou příjmy například z pronájmu nebo jestli nevlastní cenný majetek nebo akcie. Při rozhodování je důležité, aby byla opravdu dobře prověřená situace u povinného rodiče. Proto si soudci opatřují například i výpisy z katastru nemovitostí, zaměří se na oblečení, jaké rodič nosí, jakým autem jezdí, dělají se bytové prohlídky. Rozhodují vždy reálné výdělečné schopnosti. Ovlivňuje je fyzická zdatnost, dosažené vzdělání, dosavadní pracovní příležitosti nebo regionální zaměstnanost.

Podle Kovářové (2014) bývá častým sporem dokazování finanční situace družek a druhů. Jako příklad uvedu, že matka se po rozvodu znovu vdala a děti jí byly svěřeny do péče. Otec dětí pak žádá o snížení výživného, protože nový manžel disponuje dobrým finančním statusem. Nelze sice požadovat, aby se nový manžel o děti finančně staral, v praxi se tak často děje. Dítě má právo na stejný standart jako rodiče a pokud se matka vdala do dobrých poměrů, dítě pocítí změnu, žije-li s matkou ve společné domácnosti. Proto se v praxi prošetřuje i finanční situace nových partnerů, ačkoliv oni s tím zpravidla nesouhlasí.

Změna poměrů

Hlava II – Příbuzenství a švagrovství, §923

„Změní-li se poměry, může soud změnit dohodu a rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti. Dojde-li ke zrušení nebo snížení výživného za minulou dobu pro nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti, spotřebované výživné se nevrací. Nevrací se ani dávka výživného, která na takové dítě byla splněna na měsíc dopředu, ale dítě před uplynutím měsíce zemřelo.“

Nejčastějšími důvody pro změnu na straně oprávněného jsou: zhoršení finanční situace (ztráta zaměstnání, invalidita), zlepšení finanční situace (nástup do zaměstnání), změna školního zařízení, nové volnočasové aktivity (nákladnější než dříve), ukončení vzdělání a nástup do zaměstnání -> schopnost se uživit. Na straně povinného jsou to důvody jako odchod do důchodu, snížení příjmu nebo úplná ztráta zaměstnání, dlouhodobá nemoc, narození dalšího dítěte (vznik další vyživovací povinnosti). O zvýšení zpravidla žádá rodič, který má dítě v péči a domnívá se, že výživné na něj by mělo být vyšší. O snížení žádá povinný rodič, zpravidla tehdy, kdy dojde ke změně poměrů na jeho straně (Kovářová, 2014).

3.3 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Část první – Sociálně-právní ochrana dětí, §1

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,

d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Část druhá – základní ustanovení sociálně-právní ochrany, §5

„Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.“

V zákoně je také zakotveno vytvoření úřadu. Je jím Úřad pro sociálně-právní ochranu dětí a spolu s orgány sociálně-právní ochrany: obecními úřady, krajskými úřady, MPSV a úřady práce ČR zajišťují sociálně-právní ochranu. Zaměřují se především na děti, kterým zemřeli rodiče nebo jejich rodiče neplnili rodičovskou povinnost, zanedbávají školní docházku, opakovaně utekli od rodičů, dopustili se trestného činu nebo jsou ohrožováni násilím ze strany rodičů. Sociálně-právní ochrana se poskytuje všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu.

3.4 Trestní zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Část druhá, hlava IV – Trestné činy proti rodině a dětem, §196

„(1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než 4 měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než 4 měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.“

Nachází-li se rodič povinný k vyživovací povinnosti ve vyšetřovací vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, pak způsob a výše srážky z výdělku je upravena vyhláškou č.10/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Ad 1) Nesplnění povinnosti vyživovat nebo zaopatřit jinou osobu nejméně po dobu čtyř po sobě jdoucích měsíců. Pokud dojde k neplnění povinnosti v určitých měsících v průběhu několika let, není splněna zákonná podmínka a povinná osoba se nedopustila

trestného činu. Stejně tak pokud povinný rodič zasílá výživné každý měsíc, ale ve snížené hodnotě, taktéž se nedopouští trestního jednání.

Ad 2) Úmyslné vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti. Tato skutečnost může nastat, když povinný úmyslně přijímá práci s nízkým výdělkem, odmítne nabídku úřadu práce, nevykonává práci při výkonu trestu, i když mu byla nabídnuta, nechává se živit rodiči či příbuznými nebo se dobrovolně vzdá majetku (daruje dům/byt, prodá firmu pod cenou).

Přísněji může být trestáno opakované protiprávní jednání. Pachatel stane před soudem již poněkolkáté za stejný skutek nebo když neplacením výživného dostane oprávněného na hranici nouze (stačí hrozba nouze). Ta se prokazuje tím, že oprávněná osoba je nucena zažádat o sociální dávky nebo si osoba pečující musí najít další práci.

Nepodmíněný trest může být stanoven pachateli, který se trestného činu dopouští opakovaně nebo spáchal více různých závažnějších činů. Nepodmíněný trest musí plnit současně s uhrazením dlužné částky na výživném (Kovářová, 2014).

Účinná lítost

Část druhá, hlava IV – Trestné činy proti rodině a dětem, §197

„Trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy (§196) zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek.“ Toto ustanovení bývá kritizováno oprávněnými osobami, protože je to staví do nevýhodné pozice. Na nich bývá, aby se vypořádali se špatnou finanční situací, postarali se o děti, a ještě platili za právníky. Pak u soudního líčení povinná osoba dluh uhradí a odejde nepotrestána. Poté se opět dopustí nehrazení výživného, ale další trestní stíhání bude zahájeno až po uplynutí čtyř dlužných měsíců (Kovářová, 2014).

Druhy trestů

Část první, hlava V – Trestní sankce, §52

Za spáchané trestné činy soud může uložit tresty:

- a) *odnětí svobody,*
- b) *domácí vězení,*
- c) *obecně prospěšné práce,*
- d) *propadnutí majetku,*

- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz pobytu,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- k) ztrátu vojenské hodnosti,
- l) vyhoštění.

Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak,

- a) *nepodmíněný trest odnětí svobody,*
- b) *podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,*
- c) *podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dozorem.*

Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest (definován §54).

3.5 Zákon o státní sociální podpoře

Tato kapitola je do této práce zařazena proto, že právě sociální dávky mohou finančně pomoci rodině, která trpí nehrazením výživného. Tyto rodiny tak dosáhnou na příspěvek na bydlení nebo přídavky na děti. Tyto příspěvky mohou zásadně pomoci rodinnému rozpočtu.

Podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře se poskytují dávky v závislosti na výši příjmu: přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, rodičovský příspěvek a pohřebné. Porodné a pohřebné jsou dávky vyplácené jednorázově.

Porodné

Porodné je příspěvek za narození dítěte a je určen rodině s nízkými příjmy (za poslední čtvrtletí kalendářního roku před narozením dítěte byl příjem nižší než 2,7násobek životního minima rodiny). Porodné náleží při narození živého dítěte, a to ve výši u prvního dítěte 13 000 Kč, u druhého 10 000 Kč.

Pohřebné

Nárok na pohřebné má osoba, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte. Ke dni úmrtí musí mít zemřelá osoba trvalý pobyt na území ČR. Výše pohřebného je pevná částka 5 000 Kč.

Příspěvek na bydlení

Příspěvkem na bydlení stát přispívá rodině či jednotlivcům na náklady na bydlení, mají-li nízké příjmy. Tedy pokud 30 % (v Praze 35 %) z příjmu rodiny nepostačí na pokrytí nákladů na bydlení a zároveň 30 % (v Praze 35 %) příjmů je nižší než normativní náklady stanovené zákonem. Nárok na příspěvek na bydlení má pouze osoba, která je vlastník nebo nájemce bytu a má v tomto bytě nahlášené trvalé bydliště.

Rodičovský příspěvek

Pro vyplacení tohoto příspěvku nejsou sledovány příjmy rodiče. Ten může výdělečnou činností jen zlepšit finanční situaci rodiny. Musí však zajistit hlídání pro dítě jinou zletilou osobou.

Nárok má rodič, který celodenně, osobně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině po celý kalendářní měsíc. Do 4 let věku dítěte může vyčerpat maximální částku 220 000 Kč. Pokud nejmladším dítětem jsou 2 a více současně narozených dětí, pak rodič čerpá částku 330 000 Kč.

Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je základní dlouhodobá dávka pro rodiny s dětmi. Je poskytován ve 3 třídách podle věku dítěte a ve dvou výměrách podle příjmu – ve vyšší výměře náleží, pokud jedna z posuzovaných osob má příjem z výdělečné činnosti či jiných dávek. Nárok na příspěvek mají rodiny s příjmem do 2,7násobku životního minima.

Tabulka 2 - přídavek na dítě

Věk nezaopatřeného dítěte	Přídavek na dítě v Kč měsíčně	
	Základní výměra	Zvýšená výměra
Do 6 let	500	800
6-15 let	610	910
15-26 let	700	1000

Zdroj: MPSV ČR (2019)

3.6 Zákon o pomoci v hmotné nouzi

Podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi se poskytují tyto dávky: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc. Je to pomoc osobám s nedostatečnými příjmy. Za úkol má motivovat tyto osoby k nalezení práce, aby si byly schopné zajistit prostředky k uspokojení životních potřeb. A je to jedno z opatření proti vyčleňování ze sociální skupiny. Pro rodiče, který nedostává pravidelně zaplacené výživné a nedisponuje finančními prostředky, mohou právě dávky hmotné nouze zaručit, že se dostane na hranici životního minima a bude schopen zajistit dětem stravu a bydlení.

Osoba v hmotné nouzi nemá takové příjmy a celkové sociální a majetkové poměry, aby mohla zajistit uspokojení základních potřeb na úrovni přijatelné pro společnost. Zároveň tyto příjmy nemůže zvýšit (uplatněním nároku pohledávek či prodejem majetku) a nemůže tak vyřešit svoji situaci vlastním přičiněním.

Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi. Nárok na dávku vzniká, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem osoby na částku živobytí (ošacení, strava, hygiena). Částka živobytí je stanovována individuálně. Odvíjí se od životního a existenčního minima. Pro stanovení částky pro rodinu se jednotlivé částky živobytí osob sčítají.

Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je dávka, která řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení, pokud nestačí vlastní příjmy osoby (popřípadě rodiny) včetně příspěvku

na bydlení. Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí. Výše doplatku je stanovena tak, aby po zaplacení nákladů na bydlení zůstala osobě (rodině) částka živobytí.

Mimořádná okamžitá pomoc

Pomoc poskytovaná osobám, které se ocitnou v situaci, kterou je nutné neodkladně řešit. Jde například o tyto situace.

- a) Nedostatek prostředků k uhrazení výdajů v souvislosti se vzděláním nebo zájmovou aktivitou nezaopatřených dětí a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí.
- b) Ohrožení sociálním vyloučením. Jde o situace jako návrat z věznice, opuštění dětského domova či pěstounské rodiny po dosažení zletilosti nebo ukončení léčby chorobných závislostí.

3.7 Zákon o životním a existenčním minimu

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu §1

„(1) Tento zákon stanoví životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.

(2) Tento zákon dále upravuje způsob posouzení, zda příjmy osob dosahují částek životního minima nebo existenčního minima.

(3) Životní minimum ani existenční minimum nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení; poskytování pomoci k zajištění úhrady nezbytných nákladů na bydlení stanoví zvláštní právní předpisy (zákon o státní sociální podpoře a o pomoci v hmotné nouzi).“

Tabulka 3 - životní a existenční minimum

Životní minimum	Částky v Kč za měsíc od 1.1.2012
Jednotlivec	3 410
První osoba v domácnosti	3 140
Druhá a každá další osoba v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem	2 830
Dítě do 6 let	1 740
Dítě od 6 do 15 let	2 140
Dítě od 15 do 26 let	2 450
Existenční minimum	2 200

Zdroj: MPSV ČR (2019)

4 Praktická část – analýza zkoumané problematiky

4.1 Názor autorky práce na platnou právní úpravu

Dle mého názoru je aktuální právní úprava jednoznačně nedostatečná. Nedokážeme totiž výživné efektivně vymáhat a stále mnoho lidí na výživném dluží. Obvykle se oprávněná osoba zaplacení dluhu na výživném nedočká. To má za následek, že mnoho rodičů samoživitelů se dostane až na hranici chudoby a jsou závislí na sociálních dávkách. Aktuálně se velmi mluví o tzv. zálohovaném výživném. O zavedení v ČR se diskutuje už 15 let. Aktuální ministryně práce a sociálních věcí navrhuje zálohování výživného od roku 2021. To se ovšem nelíbí ministryni financí z finančních důvodů a návratnosti částky. Některé politické strany s tím nesouhlasí z důvodu např. nárůstu administrativy, zavádění nové dávky a nového informačního systému nebo přijímání dalších úředníků na nově vytvořené pracovní pozice. Už toto všechno by bylo velmi nákladné. Zálohované výživné by mělo fungovat tak, že pokud selžou veškeré dostupné prostředky, přijde na řadu stát. Na zálohované výživné by měli dosáhnout i rodiny s podprůměrným platem. Situace ale musí být aktivně řešená, musí běžet exekuce. Dítě musí plnit školní docházku a dlužná částka musí být rovna částce výživného za 2 měsíce. Rodič, který splňuje podmínky, se může obrátit na příslušný úřad práce. Ten by do 30 dnů měl situaci posoudit a rozhodnout. Ministerstvo chce zavést hranici, aby nedošlo k extrémním částkám k úhradě. Pak stát bude vymáhat dlužnou částku tak, že se přes úřad práce připojí do již probíhajícího exekučního řízení. Stát na zálohovaném výživném podle odhadů utratí cca 867 mil. Kč za rok. V podkladech k zákonu činí průměrná částka výživného 2 991 Kč. Návrh také uvádí, že by stát posílal výživné ve stejně vysoké částce, jaká byla povinné osobě uložena např. soudním rozhodnutím. Maximální výše zálohovaného výživného jako procentuální podíl z průměrné mzdy podle věku dítěte je uvedena v následující tabulce (viz následující strana).

Tabulka 4 - maximální zálohované výživné

Věk dítěte	Maximální zálohované výživné
Do 6 let	15 %
6 až 10 let	17 %
10 až 15 let	19 %
15 až 18 let	22 %
18 až 26 let	25 %

Zdroj: Text navrhovaného zákona o zálohovaném výživném (2019)

Pokud by rodič posílal jen část alimentů, stát by částku dorovnal. (Ale také jen do stanovené hranice průměrné mzdy.) Novelizace občanského zákoníku by měla dopomoci vymáhání tím, že kromě řídičských oprávnění bude možné zabavit i zbrojní nebo pilotní průkaz. Tato novela spadá pod ministerstvo spravedlnosti.

Tímto bychom určitě vyřešili problém oprávněné strany. Ta by dostala částku, která jí na výživném náleží. Mělo by to pozitivní vliv na děti, které by byly ušetřeny vyčlenění z kolektivu. Je ovšem otázkou, jak by státní rozpočet unesl návratnost pouhých 10 %. Mohli bychom to pak nazvat státem hrazené výživné, neplatiči by se už o nic nestarali a o placení se ani nepokoušeli, pokud by věděli, že to za ně stát zaplatí. Z výše uvedeného je zřejmé, že toto řešení by mohlo být částečně efektivní, ale dle mého názoru nemá stát dostatek možností, jak dlužné výživné po neplatičích vymáhat. Tito dlužníci jsou ve většině případů již v exekuci, jen s rozdílem, že v současné době za ně výživné nikdo nedoplatí.

Dále vidím problém při uložení trestu odnětí svobody. Pokud povinný nastoupí do výkonu trestu odnětí svobody, ve většině případů nevydělává, nemá tak z čeho výživné platit a situace u oprávněné osoby se nezmění. Výživné nedostávala předtím a nyní ho dostávat ani nemůže. Možností je v tomto případě zaměstnávání vězňů, což je v současné době, kdy je nízká míra nezaměstnanosti a dostatek volných pracovních míst, velmi dobrým řešením. Čím více vězňů bude zapojeno do pracovního procesu, tím více oprávněných dostane výživné zapláceno. Další možností by byla existence instituce, která by nebyla vězením, ale pouze by dohlížela na to, že neplatiči pracují a z odměny za práci by hradila výživné oprávněným osobám.

Další problém spatřuji v zabavování řídičských průkazů. Teoreticky je možné, že by hrozba zabavení řídičského oprávnění mohla povinnou osobu donutit, aby se pokusila alespoň o částečné placení nebo aby ukázala zájem o placení výživného na své dítě. Jak

to ale spíše dopadá v praxi? Existují dvě skupiny řidičů. V prvním případě, pokud je (především otci) zabaven řidičský průkaz, bohužel to často není důvodem proto, aby dotyčný neusedl za volant. U druhé skupiny řidičů, tedy těch, kteří automobil využívají denně a je pro ně součástí image, je zabavení oprávnění impulsem pro uhrazení dluhu a následného pravidelného placení. Problém je v tom, že pokud je dlužník řidičem z povolání a řidičské oprávnění nezbytně potřebuje k výdělečné činnosti (§71a odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád), nelze mu řidičský průkaz zabavit. Dříve se řidičský průkaz mohl zabavit pouze za nehrazení na nezletilé dítě. Od roku 2013 nastala změna. Pokud se dítě soustavně připravuje studiem na své budoucí povolání, týká se zabavení průkazu i na zletilé dítě do 26 let. Tuto změnu odborníci kvitují.

4.2 Příčiny neplacení výživného na děti

Příčin neplacení výživného je celá řada. Dlužníky lze rozdělit na tzv. chronické neplatiče a dlužníky, kteří se v takovéto situaci ocitli přechodně. Příčiny neplacení výživného je pak možné rozdělit na objektivní a subjektivní.

Mezi objektivní příčiny neplacení lze zařadit například dlouhodobou nemoc, v jejímž důsledku povinný nemá z čeho výživné hradit. Podobně je to i u invalidního důchodu, například jako následek úrazu nebo nemoci. Člověk v takové situaci většinou zpočátku sám potřebuje pomoc jiné osoby nebo státu a není v jeho silách zabezpečit jinou osobu. Objektivní příčinou neplacení výživného může být ekonomická situace státu a s tím související dlouhodobá evidence na ÚP při vysoké míře nezaměstnanosti. To ale není případ aktuálního roku, protože nezaměstnanost na konci října 2019 činila 2,6 %. Podle evidence úřadu práce je volných pracovních pozic více než nezaměstnaných lidí. Zaměstnavatelé na tuto situaci reagují zvýšením mezd. Z toho tedy vyplývá, že aktuálně nemůže být dlouhodobá evidence na ÚP důvodem pro neplacení výživného.

Mezi subjektivní příčiny patří ty, které člověk může ovlivnit. Patří sem například závislost na návykových látkách, ať jde o drogy nebo alkohol. V mnoha případech se ale tyto lidé stanou nemocnými (právě kvůli závislosti) a už pro ně není možnost volby, zda si koupí alkohol nebo pošle svému dítěti (potažmo tomu, kdo ho má v péči) výživné. Jejich primární starostí je zajistit si drogu a o dítě se nezajímají. Bohužel se tyto lidé dostanou svou závislostí do mnohem horší životní situace, než v jaké je ten rodič, který se o dítě stará. Další subjektivní příčinou je bezpochyby výkon trestu odnětí svobody. K takovéto situaci může dojít při spáchání trestného činu nebo se do takové situace může dostat i povinná osoba,

kteřá právě neplacením alimentů porušila trestní zákoník, a to zanedbáním povinné výživy. Pokud se povinný ať už z jakýchkoliv důvodů dostane do vazby, pak nemá možnosti, jak dluh na výživném uhradit, protože není výdělečně činný. Kromě toho stát vynakládá ročně na jednoho odsouzeného cca 400 000 Kč. Právě pro neplatiče výživného by byly možnosti alternativní tresty, jako je domácí vězení nebo veřejně prospěšné práce. Jako další lze za subjektivní příčinu považovat nechuť pracovat. Takoví lidé většinou nikdy nepracovali a pracovat nebudou. Žijí z dávek a podpor, dále nic neřeší a o placení výživného se nezajímají. Toto může dotyčný skrývat přihlášením v evidenci uchazečů o zaměstnání. Povinný může před ÚP zatajit informaci, že dluží na výživném. Dostává tedy podporu v nezaměstnanosti a exekutor skutečnost o dlužníkovi zjistí třeba až za několik měsíců, pak se zpětně výživné z podpory nestrhává. Práce na černo bez oficiálního příjmu, ze kterého by bylo možné exekuci zabavit finanční prostředky na uhrazení výživného, je také častým řešením mnoha lidí. Pokud oficiálně nemá mzdu, nelze nic zabavit. Často je možné se setkat se situací, kdy člověk oficiálně pracuje za minimální mzdu nebo na zkrácený úvazek, a další část mzdy je mu vyplácena v hotovosti.

4.3 Teoreticky možné a praxí využívané způsoby řešení porušování povinnosti placení výživného na děti

Pokud povinná osoba dobrovolně nesplní povinnost v určené lhůtě, může oprávněná osoba požádat o výkon rozhodnutí, tedy exekuci. Vybrat si může ze dvou možností – soudní výkon rozhodnutí a výkon rozhodnutí pomocí exekutora. Soud či exekutor zajistí úhradu dlužné částky z pravidelného příjmu nebo z majetku, který povinná osoba vlastní. Toto ale má smysl pouze v případě, že povinný nějaký majetek nebo příjem má. Exekutor je oprávněn zabavit řidičský průkaz povinného (podle §196a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník), a to je pro mnoho osob motivace alespoň začít dluh splácet. Zabavení neplatí pro osoby, které prokážou, že řidičský průkaz nezbytně potřebují k tomu, aby zajistili chod rodiny. Jde například o řidiče kamionů, taxikáře. Výživné je sice ukládáno v peněžité formě, ale exekuce postihuje zejména majetek (Kovářová, 2014).

Výživné je přednostní pohledávkou. Výkon rozhodnutí lze provést srážkami ze mzdy, prodejem movitého či nemovitého majetku nebo příkázáním pohledávky z účtu u určitého bankovního institutu. Není určena nejnižší dlužná částka, kterou je možné vymáhat.

a) Srážka ze mzdy

Z pravidelného čistého příjmu se určí tzv. nezabavitelná částka. Ta činí na dlužníka 6 428,67 Kč pak se na každou vyživovanou osobu přičte 1 607,17 Kč. Pak se celková částka odečte od čisté mzdy a tím se určí tzv. zbytek čisté mzdy. Pokud je zbytek nižší než 19 286 Kč, vydělí se třemi. Alespoň třetina vždy musí být dlužníkovi ponechána. Je-li na dlužníka vedena exekuce kvůli přednostním pohledávkám, jsou mu strženy dvě třetiny. Pokud na dlužníka exekuce kvůli přednostním pohledávkám vedena není, srážka činí jednu třetinu a dvě třetiny jsou ponechány. Přesahuje-li zbytek 19 286 Kč, pak částka nad tuto hranici je zabavena celá a tři třetiny se určí z 19 286 Kč. Ty pak mají stejné určení jako v předchozím případě.

b) Příkázání pohledávky

Příkázání pohledávky z účtu znamená, že soud může bance nařídit, aby z účtu povinného strhával pravidelně částku a zasílal jí na účet oprávněného.

c) Prodej movitého/nemovitého majetku

Prodej movitého či nemovitého majetku se provádí tak, že se majetek zabaví a poté prodá v dražbě. Z výtěžku se uhradí dlužné částky a v případě kladného rozdílu se zbytek vyplatí povinnému. Výkonem rozhodnutí může být postižen veškerý majetek povinného s výjimkou věcí nezbytně nutných a potřebných k uspokojování základních hmotných potřeb a potřeb jeho rodiny.

Otázkou může být, zda je možné vymáhat dluh na výživném, je-li partner cizinec. Není důležité, jaké je povinný národnosti nebo kde se aktuálně zdržuje. Je důležité, aby vlastnil majetek v ČR. Pokud máte rozhodnutí vydané českým soudem, vymáhání může začít. Mimo hranice ČR však nemá exekutor právo zasahovat. Jde o situaci, kdy povinný v ČR nežije ani zde nevlastní majetek. Pak se oprávněný může obrátit na Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a ten se pokusí domluvit s úřady dané země.

Soudní výkon rozhodnutí

Je na oprávněném, který způsob zvolí. V návrhu na soudní výkon rozhodnutí musí navrhnout způsob, jakým má být rozhodnutí provedeno, což ho staví do nevýhodné situace, protože nezná finanční situaci povinného. Má-li povinná osoba stálý pracovní poměr či je příjemcem renty nebo důchodu, je výhodné si vybrat právě tento způsob.

Výkon rozhodnutí pomocí exekutora

Exekutor je fyzickou osobou s právníckým vzděláním a jeho činnost je upravena **exekučním řádem**. Má zkušenosti s vymáháním pohledávek, kterým se říká výkon exekučních titulů. Oprávněný si může vybrat jakéhokoliv exekutora, který působí na území ČR. Za návrh nic neplatí a nemusí navrhnout žádný postup. Exekutor si sám určí nejvhodnější postup a náklady jdou na vrub povinného. Pouze v případě, že by exekuce byla bezvýsledná, pak veškeré náklady musí uhradit oprávněný. Exekutor bývá úspěšnější, protože na výsledku mu z finančních důvodů více záleží než soudu.

Povinný ve výkonu trestu

Tato problematika je v dnešní době velmi rozšířená a získat výživné od někoho, kdo vykonává trest, je velmi obtížné. Odsouzené lze rozdělit na dvě skupiny. Osoby, které byly odsouzeny za neplacení výživného, a osoby, které si odpykávají trest za jinou trestnou činnost a v důsledku toho nejsou schopné vyživovací povinnost plnit. Je-li povinný ve výkonu trestu, nemá to vliv na možnost vymáhání dluhu na výživném. Exekutor zabavuje majetek povinného, neřeší samotného dlužníka.

4.4 Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného na děti

Při neplacení výživného trpí nejen rodič, který se o dítě stará sám, ale trpí především dítě. Každá strana to vnímá z trochu jiného pohledu. Dítě to vnímá spíše z pohledu sociálního než ekonomického. Proto lze obecně dopady neplacení rozdělit na sociální a ekonomické, ale obě tyto skupiny spolu velmi úzce souvisí a navazují na sebe.

Dopady ekonomické vnímá spíše rodič než dítě. Je na rodiči, aby zajistil rodinu a staral se o rodinný rozpočet. Až v další fázi to vnímá dítě, ale má to na něj dopady spíše sociálního charakteru. Rodič si vždy musí spočítat, co si může dovolit nakoupit, co dítěti může zaplatit, jestli ho může poslat na školní výlet, jestli budou peníze na autobus a v neposlední řadě na volnočasové aktivity. Rodič obvykle musí chodit do zaměstnání, někdy dokonce do několika. Velkou finanční pomocí pro takovou rodinu mohou být sociální dávky. Pokud má rodič více zaměstnání, nemá pak na dítě dostatek času. To pak tráví čas buď samo doma, s prarodiči nebo ve školní družině, v tom lepším případě. V tom horším případě dítě tráví čas s různými partami, kde se posléze může dostat k alkoholu či drogám. Mezi ekonomické dopady lze zařadit i nemožnost zaplacení obědů ve škole. Dítě se pak může špatně začleňovat

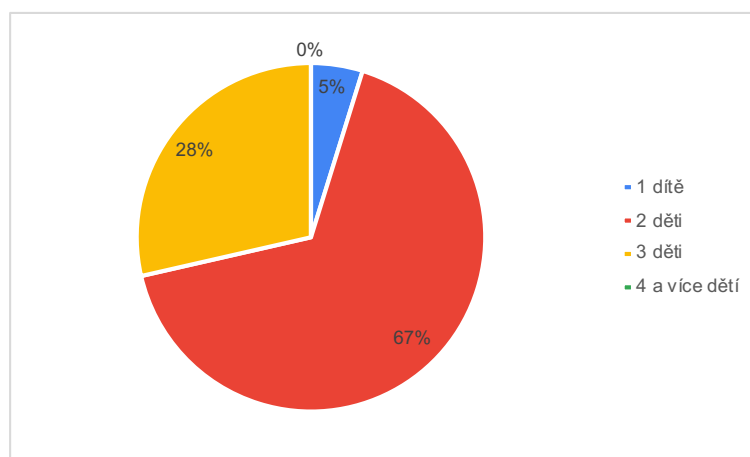
do kolektivu svých vrstevníků, protože je finančně limitováno a bohužel v dnešní době si děti utahují z někoho, kdo nechodí oblečený podle posledních trendů, nemá ten nejlepší mobil a nechodí s nimi ven nebo na žádné kroužky. Dítě se stane obětí šikany spolužáků z finančně dobře zajištěných rodin, což bezpochyby psychicky ovlivní jeho další vývoj. Rodič s nedostatkem financí má problém umožnit dítěti studium na střední a poté i na vysoké škole, aby se dítě samo v dalším životě vymanilo z chudoby a své potomky mohlo lépe zajistit a vychovat a aby předešel takové situaci, ve které se jako dítě ocitl on sám.

4.5 Vyhodnocení kvantitativního šetření

Anketa byla určena především pro rodiče, kteří mají v péči dítě, na které jim bylo uznáno výživné. Dotazování se zúčastnilo 60 respondentů. Anketa se skládá z 19 otázek. Otázky 1 až 13 se týkají přímo tématu práce, otázky 14 až 19 se týkají identifikace respondentů. Získaná data byla vyhodnocena pomocí tabulkového editoru Microsoft Excel v grafické podobě.

1) Kolik máte dětí?

Graf 1 - počet dětí

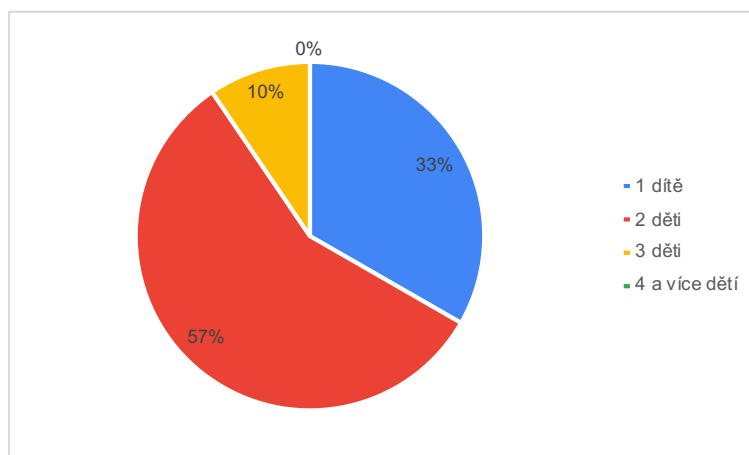
Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Ze vzorku oslovených respondentů odpovědělo téměř 70 %, že mají dvě děti. Jedno dítě má pouhých 5 % respondentů, 28 % má tři děti. Čtyři nebo více dětí nemá ani jeden člověk z dotazovaných.

2) Na kolik dětí pobíráte výživné?

Graf 2 - na kolik dětí je pobíráno výživné

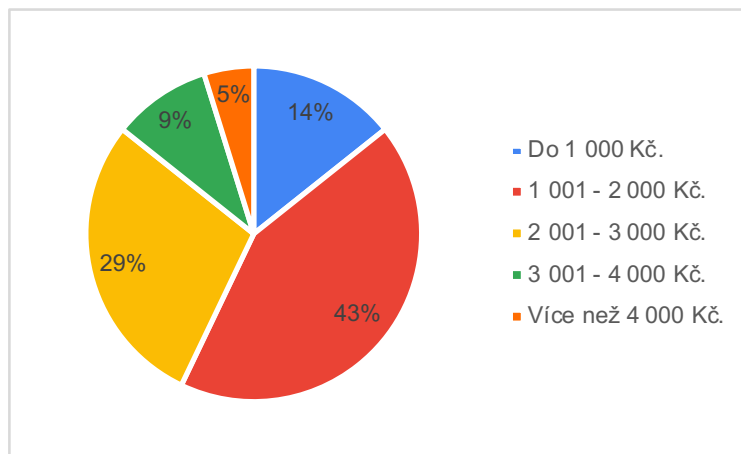

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že nejvíce samoživitelů pobírá výživné na dvě děti, naopak nejméně na tři děti, pokud zanedbáme nula respondentů u odpovědi čtyři a více dětí.

3) V jaké výši bylo výživné stanoveno?

Graf 3 - výše výživného

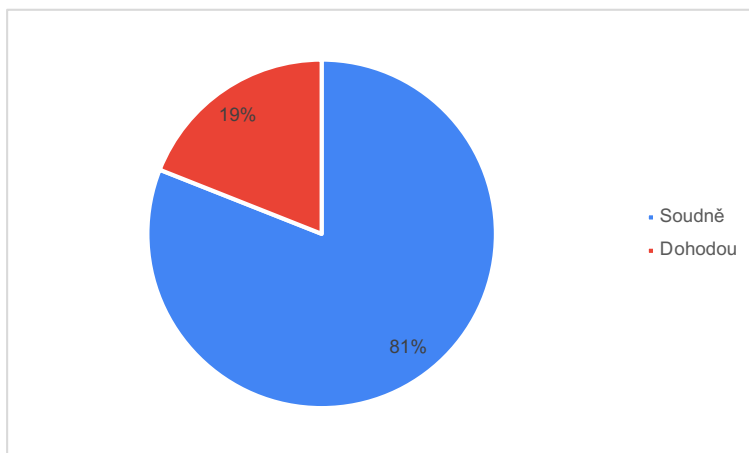

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Nejvíce respondentů odpovědělo, že se výživné pohybuje v rozmezí 1 001 až 2 000 Kč za měsíc. Za zmínku stojí, že výživné vyšší než 4 000 Kč bylo stanoveno (popřípadě stanoveno dohodou) 5 % oprávněných osob, naopak výživné do pouhých 1 000 Kč bylo vyměřeno 14 % samoživitelů ze vzorku respondentů.

4) Jak bylo výživné určeno?

Graf 4 - určení výživného

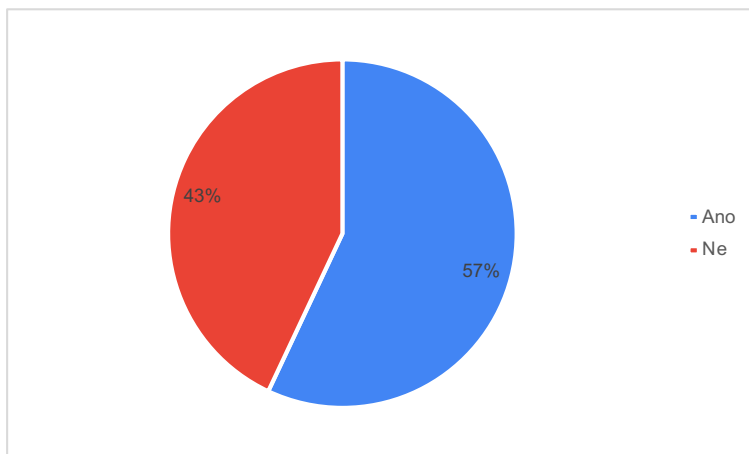

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Z grafu lze jednoznačně vyčíst, že většině respondentů bylo výživné určeno soudní cestou. Pouhých 19 % rodičů se na výši výživného dohodlo.

5) Jste spokojen/a s výší výživného?

Graf 5 - spokojenost s výší výživného

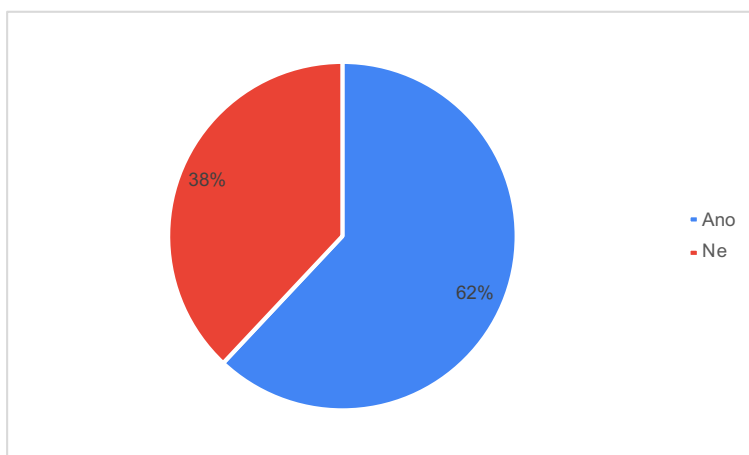

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Můžeme říci, že podle grafu je přibližně polovina respondentů s výší výživného spokojena a polovina není.

6) Dostáváte výživné pravidelně?

Graf 6 - pravidelnost hrazení výživného

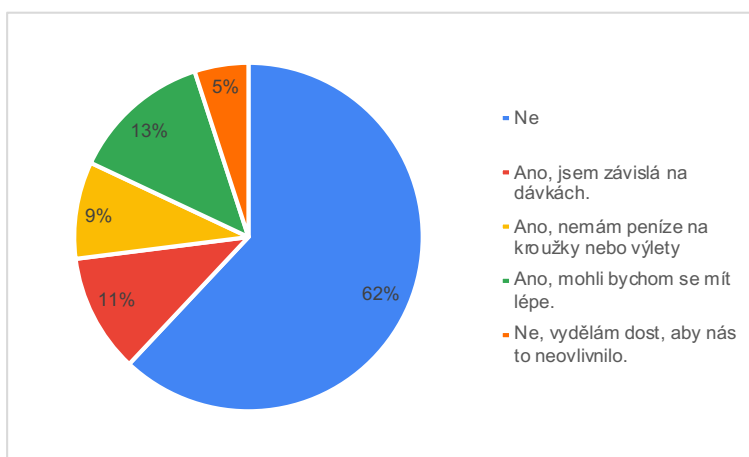
Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Přibližně dvě třetiny respondentů dostávají výživné pravidelně.

7) Ovlivňuje nehrazení výživného Váš rozpočet?

V případě pravidelného hrazení označte odpověď NE.

Graf 7 - ovlivnění rozpočtu

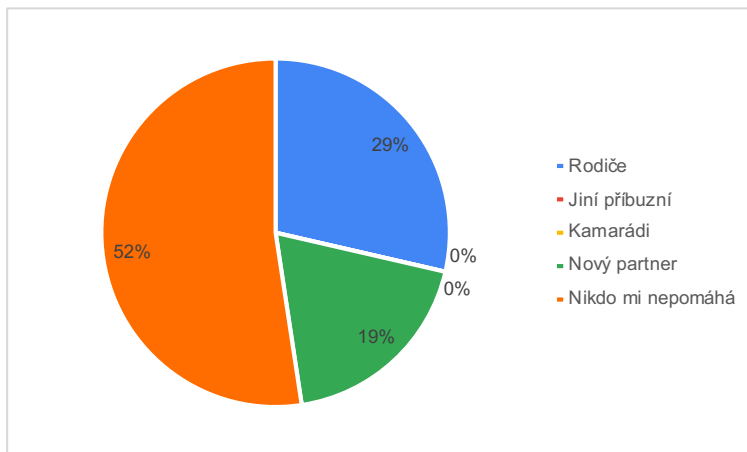
Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Podle odpovědí na předchozí otázku vyplývá z grafu, že 62 % respondentů dostává výživné pravidelně a zbylých 38 % se rozdělilo mezi odpovědi, že je nehrazení ovlivňuje nebo že sice výživné hrazené není, ale rodinu i tak jsou schopní zabezpečit.

8) Dostává se Vám finanční pomoci? (Mimo členů domácnosti a sociálních dávek.)

Označte jednu nebo více odpovědí.

Graf 8 - finanční pomoc

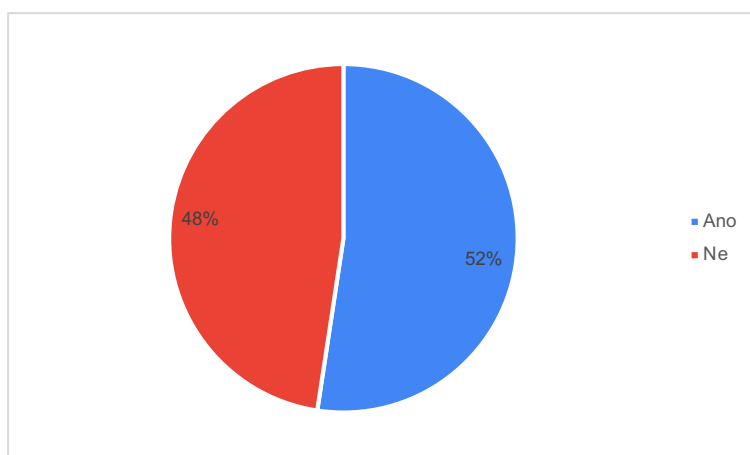

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Přibližně polovině respondentů se nedostává žádné finanční pomoci od členů blízké či vzdálenější rodiny nebo od přátel, ale jsou na to sami. Komu se dostává pomoci, tak nejvíce od rodičů (téměř 30 %).

9) Stýká se druhý rodič s dítětem?

Graf 9 - styk druhého rodiče s dítětem

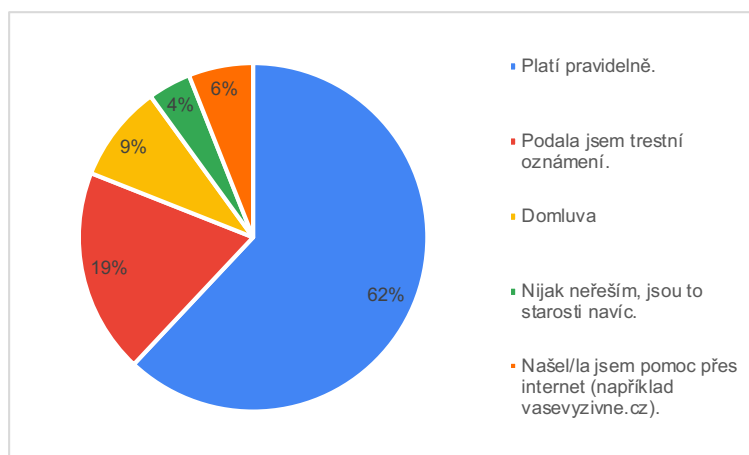

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Přibližně polovina respondentů uvedla, že se jejich dítě stýká i s rodičem, který s ním nežije ve společné domácnosti.

10) Jak jste postupoval/a, pokud povinný neplatil?

Graf 10 - postup při neplacení

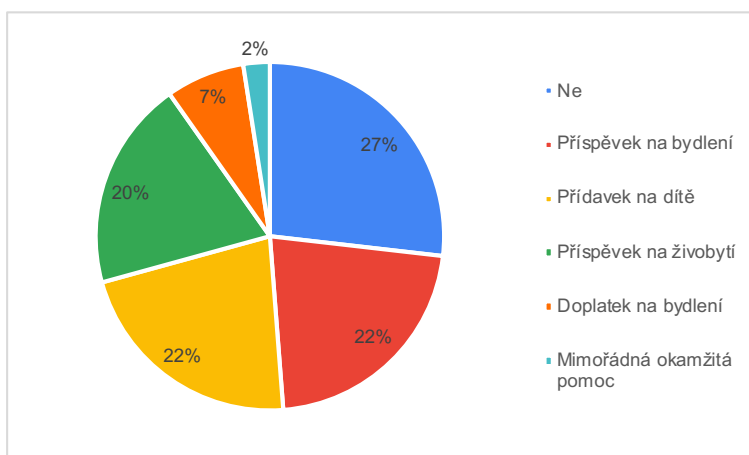

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Odpověď povinný platí pravidelně zvolilo 62 % respondentů, což je patrné již z otázky č. 6. Nejvíce odpovědí pak bylo zaznamenáno, že pokud povinný neplatil, oprávněný podal trestní oznámení (19 %), následovala odpověď, že se oba rodiče domluvili (9 %), dalším řešením bylo najít pomoc na internetu (6 %) a pár lidí odpovědělo, že vzniklou situaci nijak neřeší, protože jsou to pro ně starosti navíc.

11) Pobíráte nějakou ze sociálních dávek?

Graf 11 - sociální dávky

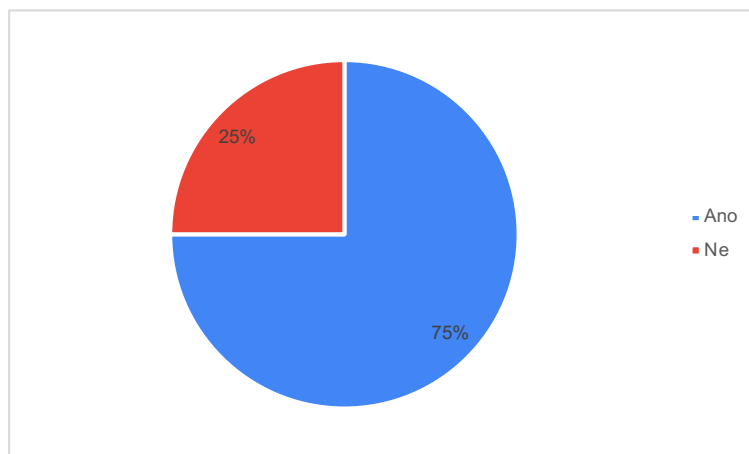
Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Necelá jedna třetina respondentů uvedla, že nepobírá žádnou z uvedených sociálních dávek. Přibližně stejná část (okolo 20 %) pobírá přídavek na dítě, příspěvek na bydlení

a příspěvek na živobytí. 7 % uvedlo, že pobírá doplatek na bydlení a pouhá 2 % mají nárok na mimořádnou okamžitou pomoc.

12) Jsou pro Vás dávky jistou finanční pomocí do rodinného rozpočtu?

Graf 12 - dávky jako finanční pomoc

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Pro 75 % respondentů jsou dávky jeden z příjmů do rodinného rozpočtu a jsou tedy finanční pomocí. Zbýlých 25 % buď dávky nepobírá nebo pro ně žádnou zásadní pomoc nepředstavují.

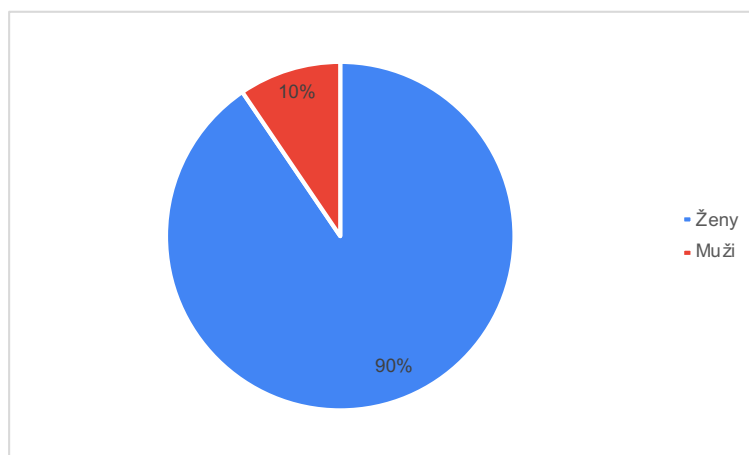
13) Je podle Vás systém nastaven správně?

Zde mohli respondenti vyjádřit ve stručnosti, zda je podle nich systém nastaven správně nebo zda v něm shledávají nějaké chyby či mezery. Nejčastěji se opakovala odpověď, že v pořádku rozhodně není, protože partner neplatí buď nepracuje nebo pracuje na černo a příjem tedy nelze doložit. Jako výživné byla určena směšně nízká částka, a i přes opakované návrhy na zvýšení, dítě je starší a jeho potřeby se mění, se nic nezměnilo. Jedna odpověď otce byla, že nikdy nedostal ani korunu ze soudem určeného výživného. Partnerka neměla majetek, poté si pořídila další dítě, byla na mateřské a nejsou žádné možnosti, jak z ní dostat výživné, natož dlužné. Další názor byl, že otec sice platí pravidelně, ale jinak se na ničem nepodílí (kroužky, výlety, školní pomůcky). To je podle respondentky špatně.

Vyskytly se zde i názory, že je vše v pořádku, protože kvůli nehrazení mají matky nárok na dávky a tím mají zajištěn alespoň nějaký příjem. Poměrně dost odpovědí obsahovalo jen stručné ano, tedy respondenti nevidí v systému žádné nedostatky a jsou spokojeni.

14) Pohlaví

Graf 13 - pohlaví

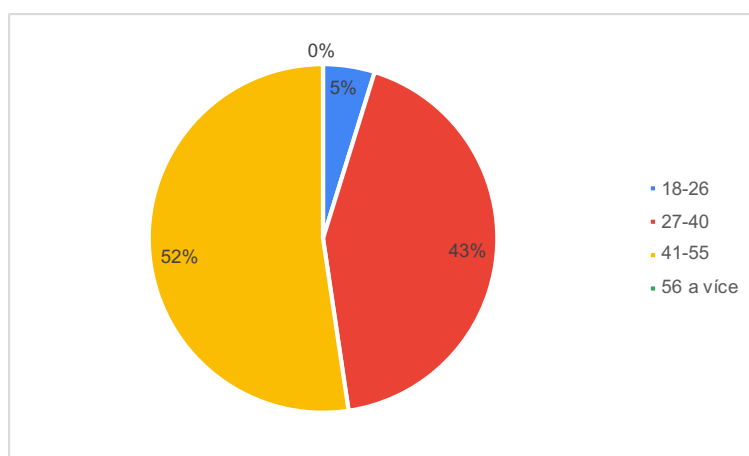

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Průzkumu se z 90 % zúčastnily ženy a 10 % respondentů bylo mužského pohlaví.

15) Věk

Graf 14 - věkové rozložení

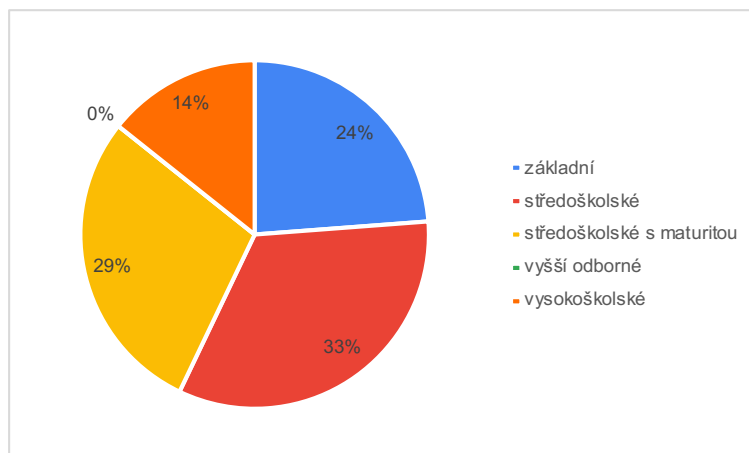

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Z grafu vyplývá, že výživné se nejvíce týká skupiny osob od 27 do 55 let. Mezi 18 a 26 lety na tuto anketu odpovědělo 5 % ze vzorku respondentů.

16) Nejvyšší dosažené vzdělání

Graf 15 - nejvyšší dosažené vzdělání

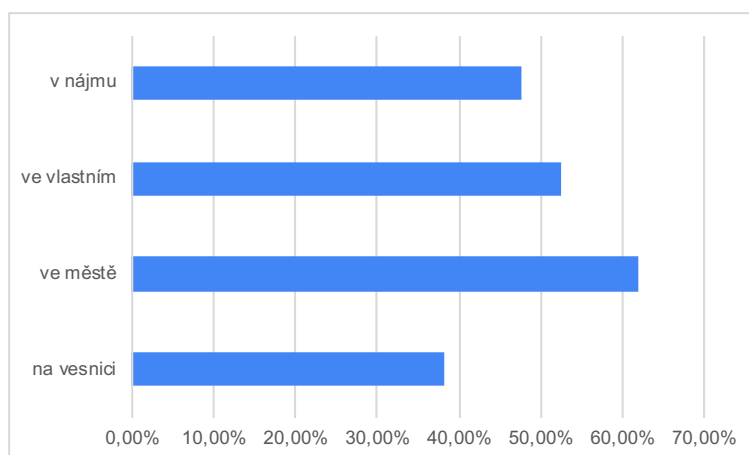

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Přibližně stejné rozdělení respondentů podle dosaženého stupně vzdělání je v kategorii základní vzdělání, středoškolské a středoškolské s maturitou (mezi 20 a 30 %). Nejméně pak respondenti ukončili vysokoškolské vzdělání (14 %) a ani jeden respondent ne zvolil odpověď, že ukončil vyšší odbornou školu.

17) a 18) Žijete

Graf 16 - bydlení

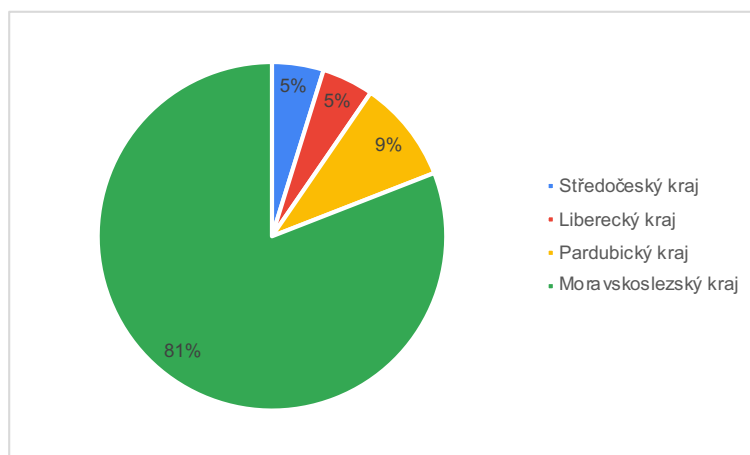
Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

V grafu 16 jsou spojené otázky č. 17 a 18. Obě tyto otázky se zaměřovaly na místo bydliště respondentů. Necelých 50 % respondentů žije v nájmu a větší polovina ve vlastním. 62 % zvolilo odpověď bydlení ve městě, 38 % pak žije na vesnici.

19) Ve kterém kraji ČR žijete?

Graf 17 - kraje ČR

Zdroj: Anketa, vlastní zpracování (2019)

Nejvíce respondentů uvedlo, že bydlí v Moravskoslezském kraji (okolo 80 %). Následoval kraj Pardubický (9 %) a za ním kraje Liberecký a Středočeský (oba po 5 %).

5 Shrnutí výsledků zkoumání a diskuze

V rámci této kapitoly budou nejprve shrnuty výsledky ankety a následně tyto výsledky budou srovnány s výsledky jiných autorů. Cílem průzkumu bylo zjistit, jak jsou samoživitelé spokojeni s určenou výší výživného, jak je ovlivňuje, pokud povinný neplatí a jaké to má dopady na sociální život jejich dětí.

Před začátkem dotazování byly stanoveny čtyři hypotézy.

H1: Respondenty budou alespoň ze 70 % ženy.

H2: Výživné je určeno převážně soudní cestou.

H3: Sociální dávky jsou pro samoživitele velkou pomocí do rozpočtu.

H4: Výživné na jedno dítě se pohybuje v rozmezí 2 000 až 3 000 Kč měsíčně.

Po vyhodnocení všech otázek je nyní možné hypotézy potvrdit nebo vyvrátit.

H1: Tato hypotéza se potvrdila, neboť z průzkumu vyšlo, že anketu vyplnilo 90 % žen, což můžeme dát do souvislosti s tím, že po rozvodu je dítě svěřováno spíše do péče matky. Dítě je obvykle na matku více fixováno než na otce.

H2: Druhá hypotéza se také potvrdila. Dohodlo se pouze necelých 20 % respondentů.

H3: Z výsledků vyplynulo, že čtvrtina z dotazovaných buď dávky nepobírá nebo pro ně nepředstavují žádnou pomoc. Zbýlých 75 % respondentů dávky považuje za určitý jistý příjem a tato hypotéza se tedy také potvrdila.

H4: Tato hypotéza se nepotvrdila. Výživné v rozmezí 2 001 až 3 000 Kč dostává 29 % z dotazovaných, zatímco 43 % dostává nebo má dostávat výživné ve výši 1 001 až 2 000 Kč.

Při vyhodnocování ankety je možné mezi jednotlivými otázkami hledat souvislosti. Například zda může být nějaká souvislost mezi dluhem na výživném a stýkáním dítěte s rodičem, který s ním nežije ve společné domácnosti. Přibližně 50 % respondentů uvedlo, že se dítě nestýká s druhým rodičem a přibližně 40 % uvedlo, že výživné nedostává pravidelně. Mezi těmito hodnotami není tak markantní rozdíl, lze tedy říct, že určitou souvislost to může skýtat.

Lze také předpokládat vztah mezi problémy s výživným a dosaženým vzděláním. Pokud má rodič vzdělání na úrovni střední školy s maturitou nebo školy vysoké, je pravděpodobnější, že má lépe placenou práci a má dostatek financí, aby dítě zabezpečil. Naopak lidé s výučním listem nebo pouze základní školou dobře ohodnocené zaměstnání nemají nebo vůbec nepracují. Z průzkumu vyplynulo, že nejvíce respondentů na anketu

se zaměřením na problémy s neplacením výživného odpovědělo, že mají ukončené základní nebo středoškolské vzdělání s výučním listem.

Pokud se zaměříme na výsledky zkoumání jiných autorů, tyto výsledky se razantně neliší. Jeden z průzkumů se uskutečnil v zimě roku 2018 v rámci diplomové práce na téma Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného na děti autorky Gabriely Vodičkové. Druhý z průzkumů byl prováděn od listopadu 2018 do ledna 2019 v rámci diplomové práce na totožné téma autorky Gabriely Pohořské. V průzkumech, se kterými výsledky porovnávám, se jednoznačně shodneme na tom, že se neplacení týká spíše otců. Matky jsou tedy ty, které mají dítě v péči. Dle mého názoru velmi rozdílných výsledků jsme dosáhli v otázce, zda výživné bylo určeno soudně či dohodou. Výsledky se liší o 15 až 20 %. Přibližně půl na půl byly ve sledovaných výzkumech odpovědi ohledně styku dítěte s druhým rodičem. Větší polovina respondentů odpověděla, že se dítě s druhým rodičem stýká. Naše výsledky se liší o maximálně 5 %.

6 Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na neplacení výživného na děti a následné dopady na neúplnou rodinu. Cílem práce bylo zjistit příčiny neplacení výživného na děti za delší časové období, teoreticky možné a praxí využívané způsoby řešení porušování, ekonomické a sociální dopady neplacení výživného. Dále bylo nedílnou součástí práce konkretizovat nedostatky v právní úpravě, kterou autorka shledala jako nevyhovující. Dále pak navrhla určitá opatření k jejich eliminaci.

Práce byla složena z teoretické a praktické části. Teoretická část se zabývala platnou právní úpravou a v jednotlivých kapitolách přibližuje jednotlivé zákony, které se problematikou výživného zabývají.

Praktická část práce byla rozdělena na část, ve které autorka pracovala se sekundárními daty a na kvantitativní výzkum, tedy práce s primárními daty. V praktické části byla zhodnocena existující právní úprava a připravovaný návrh zákona o zálohovaném výživném. Byly popsány způsoby, jak lze výživné vymáhat, ve kterých případech je lepší si zvolit soudní výkon rozhodnutí či výkon rozhodnutí pomocí exekutora. Popsány byly i příčiny neplacení, které byly rozděleny na objektivní a subjektivní. Dále bylo popsáno, jaké možné dopady může mít neplacení výživného, jak po stránce finanční, tak po stránce sociální. Nelze jednoznačně vymezit, zda je důsledek ekonomického nebo sociálního rázu. Pokud povinný rodič neplatí, v první řadě to ovlivní rozpočet oprávněného rodiče a ten musí pečlivě hospodařit a musí si spočítat, co všechno si může dovolit zaplatit. Toto lze považovat za ekonomický dopad neplacení. Sociálním důsledkem je v první řadě vyčlenění dítěte ze své sociální skupiny, což může v některých případech vést až k šikaně, a to z důvodu nedostatku finančních prostředků na moderní a značkové oblečení, elektroniku, společné akce s kamarády či spolužáky např. návštěva kina či nemožnost účastnit se společných akcí ve škole, jako lyžařský výcvik nebo školní výlet.

V praktické části byl také proveden kvantitativní výzkum, který byl zaměřen na zjišťování, jak je to v praxi se spokojeností výše výživného, zda povinný rodič platí pravidelně, v jaké výši bylo výživné určeno, jak konkrétně oprávněný rodič vymáhal dlužné výživné nebo zda samozivitelé pobírají sociální dávky a jaký to má vliv na jejich rozpočet. Bylo zjištěno, že u většiny respondentů bylo výživné určeno soudní cestou a téměř polovina není s výší výživného moc spokojena. Ze získaných odpovědí je patrné, že (převážně) matkám vadí, že i v případě kdy otec platí, tak se dál nijak nepodílí a ona stejně nemůže

pokryt náklady například na lyžařský výcvik, natož ještě zakoupit či zapůjčit výbavu, aby dítě mohlo se třídou odjet. Mnoho samoživitelek v důsledku neplacení nemá dostatek financí na zabezpečení rodiny, a tak mají nárok na podporu od státu. Tři čtvrtiny z dotazovaných uvedly, že sociální dávky pro ně jsou pomoc a jsou také jistým příjmem. Více než polovina respondentů uvedla, že jim s finanční situací nikdo nepomáhá a jsou na všechno sami. Tato otázka se netýkala pomoci ze strany státu nebo dalších členů domácnosti, ale pomoci zvenčí, tedy od prarodičů, kamarádů či nového partnera.

7 Přehled použitých pramenů a odborné literatury

Literatura

KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014. 168 s. ISBN 978-80-7502-023-9.

ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník – Komentář — Svazek II*. Praha: Wolter Kluwer, 2014. 752 s. ISBN 978-80-7478-477-4.

NOVOTNÝ, Petr. SYRŮČKOVÁ, Ivana a kol. *Nový občanský zákoník – Rodinné právo*. Praha: Grada, 2014. 200 s. ISBN 978-80-247-5167-2.

TICHÁ, Michaela a kol. *Průvodce psaním závěrečných prací (nejenom pro ekonomy)*. Ostrava: Institut vzdělávání SOKRATES, 2013. 123 s. ISBN 978-80-86572-77-2.

Zákony

Zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Internetové zdroje

Výživné a alimenty v ČR: Legislativa, souvislosti, odpovědi [online]. Praha [cit. 2019-10-13]. Dostupné z: <https://www.vyzivne.cz>

Výpočet exekuce: srážky ze mzdy — kalkulačka 2019 [online]. 2019 [cit. 2019-11-15]. Dostupné z: <https://www.vypocitejto.cz/finance/vypocet-exekuce.html>

ŠULOVÁ, Kateřina. Zálohované výživné by se mohlo vyplácet od roku 2021, navrhuje ministerstvo práce. *ČT24 – Česká televize* [online]. 2.10.2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2939732-zalohovane-vyzivne-se-mohlo-vyplacet-od-roku-2021-navrhuje-ministerstvo-prace>

Dočkáme se zavedení zálohovaného výživného? *Portál POHODA* [online]. 2019 [cit. 2019-11-15]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/mzdy-a-prace/ministerstvo-planuje-zavedeni-zalohovaneho-vyzivne/>

Vymáhání výživného. *Výživné a alimenty v ČR* [online]. [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: <https://www.vyzivne.cz/caste-dotazy-vymahani-vyzivneho/>

Státní sociální podpora. *MPSV Portál* [online]. [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/statni-socialni-podpora>

Pomoc v hmotné nouzi. *MPSV Portál* [online]. [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

JANUŠ, Jan. Každý vězeň stojí ročně stovky tisíc. Česko jich má nadprůměrně a zbytečně moc. *INFO.CZ* [online]. 10.9.2019 [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: <https://www.info.cz/pravo/kazdy-vezen-stoji-rocne-stovky-tisic-cesko-jich-ma-nadprumerne-a-zbytecne-moc-42210.html>

KŘEČEK, Štěpán. Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2019. *Kurzy.cz* [online]. 8.11.2019 [cit. 2019-11-17]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/>

ŘEZNÍČEK, David. Nová právní úprava vyživovací povinnosti rodičů k dětem. *Epravo* [online]. 24.3.2015 [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravni-uprava-vyzivovaci-povinnosti-rodicu-k-detem-97117.html>

VODIČKOVÁ, Gabriela. *Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného na děti (výsledky průzkumu)* [online]. 2018 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/vyzivne/>

POHOŘSKÁ, Gabriela. *Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného na děti*. Praha, 2019. Diplomová práce. Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, Katedra práva.

8 Přílohy

Příloha 1 – Anketa

Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného na děti

Dobrý den, mé jméno je Anna Kubná a studuji na Provozně ekonomické fakultě České zemědělské univerzity v Praze. Ráda bych Vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku, jehož výsledek bude sloužit jako podklad ke zpracování praktické části mé bakalářské práce na téma Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného na děti. Tato anketa se týká osob, které mají v péči dítě/děti, na které mají pobírat výživné. Odpovědi jsou zcela anonymní, a proto Vás prosím o co nejpřesnější a pravdivé odpovědi na otázky.

1) Kolik máte dětí?

- Jedno dítě
- Dvě děti
- Tři děti
- Čtyři a více dětí

2) Výživné pobírám na:

- Jedno dítě
- Dvě děti
- Tři děti
- Čtyři a více dětí

3) V jaké výši bylo výživné stanoven? (Na jedno dítě.)

- Do 1 000 Kč.
- 1 001 - 2 000 Kč.
- 2 001 - 3 000 Kč.
- 3 001 - 4 000 Kč.
- Více než 4 000 Kč.

4) Jak bylo výživné určeno?

- Dohodou
- Soudně

5) Jste spokojen/a s určenou výší výživného?

- Ano
- Ne

6) Dostáváte výživné pravidelně?

- Ano
- Ne

7) Ovlivňuje nehrazení výživného Váš rozpočet?

V případě pravidelného hrazení označte odpověď „Ne“.

- Ne.
- Ne, vydělám dost, aby nás to neovlivnilo.
- Ano, razantní snížení rozpočtu.
- Ano, nemám peníze na kroužky, výlety, cokoliv navíc.
- Ano, jsem závislá/ý na dávkách.

8) Dostává se Vám finanční pomoci? (Mimo členů domácnosti a státních dávek.)

Zvolte jednu nebo více odpovědí.

- Rodiče
- Jiní příbuzní
- Kamarádi
- Nový partner
- Nikdo mi nepomáhá

9) Stýká se druhý rodič s dítětem?

- Ano
- Ne

10) Jak jste postupoval/a, pokud povinný neplatil?

Pokud povinný platí pravidelně, zvolte odpověď „Platí pravidelně.“

- Platí pravidelně.
- Domluva.
- Podáno trestní oznámení.

- Nijak neřeším. Jsou to starosti navíc.
- Pomoc jsem našel/la přes internet (například vasevyzivne.cz)

11) Pobíráte nějakou ze sociálních dávek?

Zvolte jednu nebo více odpovědí.

- Ne
- Příspěvek na bydlení
- Přídavek na dítě
- Příspěvek na živobytí
- Doplatek na bydlení
- Mimořádná okamžitá pomoc

12) Jsou pro Vás dávky jistou finanční pomocí do rodinného rozpočtu?

Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a NE, tuto otázku přeskočte.

- Ano
- Ne

13) Je podle Vás systém nastaven správně?

Pokud ano, stručně popište, kde vidíte chyby.

14) Pohlaví:

- žena
- muž

15) Váš věk:

- 18-26
- 27-40
- 41-55
- 56 a více

16) Nejvyšší dosažené vzdělání:

- základní
- středoškolské

- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

17) Žijete:

- na vesnici
- ve městě

18) Žijete:

- ve vlastním
- v nájmu

19) Ve kterém kraji ČR žijete?

- Hlavní město Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královehradecký kraj
- Pardubický kraj
- Kraj Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Olomoucký kraj
- Zlínský kraj
- Moravskoslezský kraj

Děkuji za Váš čas.